

מה הוא גיליון מידע על סיכונים תעסוקתיים ?

גיליון מידע זה הוא אחד מתוך סידרה של גיליונות מידע בינלאומיים המתייחסים לסיכונים תעסוקתיים במקצועות שונים. הוא מיועד לכל אלה הקשורים מקצועית בשמירת הבטיחות והבריאות בעבודה: רופאים ואחיות תעסוקתיים, גיהותנים, ממוני וקציני בטיחות, מפקחי עבודה, נציגי עובדים, ועובדים מיומנים אחרים.

גיליון מידע זה מפרט, בסדר תקני מוגדר, את הסיכונים השונים אשר פסיכולוג קליני/רפואי עלול להיות חשוף אליהם במהלך עבודתו הרגילה. גיליון מידע זה אינו מיועד לספק עצות אלא מהווה מקור מידע בלבד. הידע אודות מה שגורם לפציעות ולמחלות תעסוקתיות מאפשר לתכנן וליישם אמצעי מגן מתאימים כנגד סיכונים אלה.

גיליון מידע זה מכיל ארבעה עמודים:

בעמוד הראשון מצוי מידע על הסיכונים המשמעותיים ביותר לגבי עבודתו של פסיכולוג קליני/רפואי. העמודים 2 ו-3 מכילים מידע מפורט ושיטתי יותר בנוגע לסוגים השונים של הסיכונים, לעתים ביחד עם הצעות לגבי אופן מניעתם (הם מסומנים כ- 1 וכו' וההסבר להם ניתן בסוף עמוד 3). עמוד 4 מיועד עבור מידע ספציפי, שהוא בעל ערך במיוחד עבור מומחים בתחום הבטיחות והגהות, והוא כולל את תיאור המקצוע, פירוט המטלות של העובד, הערות, מראי-מקום, וכדומה.

מי הוא פסיכולוג קליני/רפואי ?

אקדמאי מוסמך בתחום הפסיכולוגיה הקלינית אשר עובד בתחומי ההערכה, המניעה והטיפול בהפרעות רגשיות ונפשיות. עובד בדרך כלל עם פציינטים בודדים, קבוצות מטופלים או משפחות אשר יש להם בעיות אישיות, חברתיות, רגשיות או התנהגותיות.

מה הם הסיכונים העיקריים של עיסוק זה ?

- סיכונים אופייניים לעובדי משרדים או מרפאות: נפילות, מעידות, החלקות על גבי רצפות חלקלקות או רטובות, וכו'
- פגיעות פיזיות כתוצאה מאלימות ותקיפה מצד פציינט או בני משפחתו
- סיכון מוגבר, במיוחד של פסיכולוג רפואי, לחלות במחלות מדבקות, בגלל קרבת יתר אל פציינטים הנמצאים במחלקה של בית חולים
- לחצים ושחיקה בגלל עומס עבודה, לוח זמנים צפוף, והשפעות נפשיות עקב המגע עם פציינטים פסיכויים ועם בני משפחתם.

סיכונים תעסוקתיים

סיכוני תאונות

1

סיכונים אופייניים למשרדים: נפילות, מעידות, החלקות על גבי רצפות חלקלקות או רטובות, וכו' חשיפה ל-, או מגע עם, זרם חשמלי

2

חתכים ודקירות כתוצאה ממגע עם עצמים חדים

3

פגיעות פיזיות כתוצאה מתקיפה של פציינט או בני משפחתו.

סיכונים פיזיקליים

חשיפה לקרינות הנפלטות ממחשבים

4

חשיפה לתנאים פיזיים (אוויר, תאורה, צפיפות, רעש-יתר וכו') לקויים יכולה לגרום לכאבי ראש, עייפות וגירוי עיניים

חשיפה לגורמים סביבתיים, כולל חום או קור קיצוניים, לחות גבוהה, וכו'.

סיכונים כימיים

סיכונים טיפוסיים לסביבת העבודה הכוללנית ולסוג המבנה (חשיפה אקראית לחומרי ניקוי, דבקים, גז רדון, וכו'...).

סיכונים ביולוגיים

5

אין סיכונים מיוחדים, פרט לסיכון מוגבר לחלות במחלות מדבקות, במיוחד אצל פסיכולוג רפואי הנמצא קרוב יחסית אל פציינטים הנמצאים במחלקה של בית חולים (במיוחד בהקשר למחלות דרכי נשימה ומחלות המועברות דרך האוויר); ו/או עקב חשיפה לגורמים אלרגניים ולטפילים שונים המצויים בתוך המרפאה ו/או מערכת האוויר.

בעיות ארגונומיות, פסיכולוגיות וחברתיות

- פגיעות במערכת שריר-שלד, כולל פגיעות הקשורות: ביציבה בעת עבודה, ו/או מאמץ חוזר ונשנה לחץ נפשי ושחיקה הנובעים מהמגע הנפשי הקרוב עם הפציינט, מהתחושה של אחריות ישירה כלפיו, ומתחושת מחדל במקרים בולטים של כשלון בטיפול
- 6 לחצים בגלל עומס עבודה, לוח זמנים צפוף, השפעות נפשיות עקב המגע עם פציינטים פסיכויטיים, ...
- 3 סיכוני אלימות מצד נרקומנים, או חולים אחרים הסבורים שאינם מקבלים את הטיפול שהם מבקשים
- 3 גורמים פסיכולוגיים וחברתיים הקשורים ליחסי אנוש, ארגון העבודה, חשיפה לפשע או אלימות הקשורים בעבודה, אילוץ לעבוד בשעות ערב ובסופי שבוע, וכו'.

רשימת אמצעי המניעה

- 1 יש לשקול הסדרת חספוס של הרצפה כאשר הרצפות חלקלקות במיוחד, או שימוש בנעליים עם סוליות לא מחליקות
- 2 יש לטפל בעצמים חדים בזהירות רבה ולהשתמש בכלי קיבול מיוחדים כדי לאחסן עצמים חדים ומזוהמים
- 3 יש לתת לפסיכולוג הדרכה מתאימה בנוגע לדרכי ההתגוננות בפני פציינטים אלימים ולהתקין מערכת התראה/אזהרה נאותות (ראה לדוגמה מראה מקום 4)
- 4 יש לוודא מילוי כל הדרישות התברואיות החוקיות ממבני משרדים
- 5 יש לשמור על כל הוראות הבטיחות למניעת חשיפה לגורמים פתוגניים המועברים דרך האוויר או הדם
- 6 יש צורך בקיום שיחות, דיונים והתייעצויות עם קולגות למקצוע.

מידע מקצועי נוסף

שמות נרדפים (חליפיים)
פסיכולוג רפואי (הערה 1).

הגדרה/או תאור העיסוק

מאבחן ומעריך הפרעות נפשיות ורגשיות של אנשים ומנהל תוכניות טיפוליות: מראיין פציינטים במרפאות, בתי חולים, בתי סוהר, ומוסדות אחרים, ולומד את ההיסטוריה הרפואית והסוציאלית שלהם. צופה בפציינטים בזמן משחק או במצבים אחרים, ובוחר, מפעיל, או מפרש תוצאות של מבחני אינטליגנציה, הישגיות, עניין, אישיות, ומבחנים פסיכולוגיים אחרים, כדי לאבחן הפרעות ולתכנן תוכניות טיפול. מטפל בהפרעות פסיכולוגיות כדי להגיע לשיפור המצב תוך שימוש בטכניקות פסיכולוגיות שונות, כמו תרפיה סביבתית, פסיכו-דרמה, תרפיה באמצעות משחק והיפנוזה. בוחר גישה נאותה לטיפול בתרפיה אינדיבידואלית, כמו תרפיה דירקטיבית, בלתי-דירקטיבית או תומכת, ומתכנן את התדירות, העצמה והמשך של הטיפול. עשוי לשתף פעולה עם פסיכיאטר ועם מומחים אחרים בפיתוח תוכניות טיפוליות עבור פציינטים. יכול ללמד ולהדריך סטודנטים בתקופת ההתמחות שלהם בבתי חולים ובמרפאות. יכול לפתח מדגמים ניסיוניים ולנהל מחקר בתחומים של פיתוח והתאמת האישיות, אבחון, טיפול ומניעה של הפרעות מנטליות. יכול לשמש כיועץ לגופים תעשייתיים, סוציאליים, חינוכיים, סיעודיים ואחרים לגבי מקרים אינדיבידואליים או בהערכה, תכנון, ופיתוח של תוכניות בריאות הנפש. יכול להתמחות בבעיות של התנהגות ותרפיה, פשיעה ועבריינות, תרפיה קבוצתית, אבחון וטיפול אינדיבידואלי, ליקוי מנטלי, מבחנים אובייקטיביים, טכניקות הטליות (פרויקטיביות), או הפרעות בתקשורת [DOT]. פסיכולוג קליני עובר מסלול הכשרה של כ 6 – 10 שנים בפסיכותרפיה.

תעסוקות דומות/או ספציפיות

תעסוקות דומות: אנתרופולוג פסיכולוגי; טכנאי פסיכיאטרי; מדרך בסיעוד פסיכיאטרי; עובד סוציאלי פסיכיאטרי; פסיכיאטר. תעסוקות ספציפיות: מנהל מחלקה פסיכולוגית; פסיכולוג ארגוני-תעשייתי; פ. אקספרימנטלי (השוואתי); פ. הנדסי; פ. התפתחותי; פ. חברתי; פ. חינוכי; פ. יועץ; פ. סגל; פ. פיזיולוגי; פ. צבאי; ופסיכולוג קוגניטיבי (הערה 2).

מטלות

אבחון; ארגון (מידע); בדיקה; בחירה; דיווח; הדרכה; הוראה; הזמנה (בדיקות, ציוד...); הנחייה; הערכה; הפעלה; התאמה; התוויה (תכנית טיפול); התייעצות; זיהוי (סימפטומים); טיפול; ייעוץ; לימוד; מחקר; מניעה; מעקב (אחר הספרות המקצועית, אחר הפציינט...); ניהול; סיוע (נפשי ושיקומי); פיתוח (מבחנים, תוכניות...); פרוש; צפייה; קביעה (מצב בריאותי, דרך הטיפול...); ראיון; רישום (מרשמים רפואיים, דוחות...); שיחה (עם הפציינט, בני משפחה, מכרים...); שיפור; שיתוף פעולה (עם רופאים ומומחים אחרים); תכנון; תרפיה.

ציוד עיקרי הנמצא בשימוש

מבחנים פסיכולוגיים שונים; מחשב ותוכנות (כלליות וספציפיות); ציוד מעבדתי לניסויים פסיכולוגיים מבוקרים; משחקים; ספרות מקצועית; ציוד משרדי; שאלונים; וכדומה.

מקומות עבודה בהם העיסוק שכיח

אוניברסיטאות, בתי ספר, מכללות ובתי ספר לרפואה; בתי אבות ומוסדות החלמה; בתי חולים ומרכזים רפואיים לבריאות הנפש; בתי סוהר; מפעלי תעשייה גדולים; מרכזי שיקום; מרפאות פסיכולוגיות פרטיות וציבוריות; שירותים סוציאליים.

הערות

1. בישראל מקובל לסווג "פסיכולוג רפואי" בתור "פסיכולוג קליני" העובד במסגרת בית חולים; תחומי ההתמחות המקובלים בארץ הם: פסיכולוגיה התפתחותית; חברתית-תעסוקתית; קלינית; חינוכית; ושיקומית.
2. בחוק הפסיכולוגים משנת 1977 נקבע כי "רק פסיכולוג קליני יהיה רשאי לתת טיפול פסיכו-תרפויטי".
3. התמחויות חדישות בתחום הפסיכולוגיה הקלינית הן: פסיכולוגיה קוגניטיבית; פסיכולוגיה בריאותית; נירופסיכולוגיה וגירופסיכולוגיה. פסיכולוגים קליניים עוסקים, בין היתר, במסגרת טיפול הוליסטי, גם בבעיות של מיניות.

מראי מקום

1. ILO Encyclopaedia of Occupational Health and Safety 4th Ed., ILO Geneva, 1998 (various chapters, see the Index volume).
2. OSHA: Guideline for Preventing Workplace Violence for Healthcare and Social Services Workers (OSHA 3148), USA, 1996
3. HSC: Violence and Aggression to Staff in Health Services, HMSO, UK, 1991
4. Poyner, B. and Warne, C.: Preventing Violence to Staff, HSE, HMSO, UK, 1988
5. LaDou, J.: Occupational and Environmental Medicine, p. 607, Appleton and Lange, USA, 1997.
6. US Dept. of Labor: Occupational Outlook Handbook. VGM Career Horizons, 1997, pp. 124-126
7. US Dept. of Labor: Dictionary of Occupational Titles (Dot), 1991

8. חוק הפסיכולוגים, תשל"ז-1977.

